

III 4 N
UČEBNÉ KNIHY PRE KATOLICKE LUDOVÉ ŠKOLY

I.

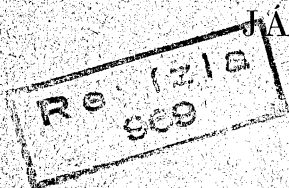
ZEMEPIS

PRE KATOLICKE LUDOVÉ ŠKOLY

DLA NÁVRHU NAJDÔSTOJNEJŠIEHO SBORU BISKUPSKÉHO

SPISAL

JÁN GYÖRFFY

Slovenská pedagogická knižnica
Bratislava

Sign.

Prír. čís.

BUDAPEŠT

GYÖRFFY
VYDANIE SPOĽKU SV. ŠTEFANA
1902.

Cena 20 hallierov.

A Szent-István-Társulat könyvkiadóhivatalában

Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28b.

megjelent és a katolikus iskolák számára előírt s azok használatára engedélyezett tankönyvek.

Magyar nyelven.

a) Hittani könyvek.

Esztergomi elemi katekizmus	18 fill
kis	36 "
Egri elemi katekizmus	12 "
kis	32 "
Róder Alajos. Biblia kisebb gyermekek számára	42 "
" középkorú " " "	56 "
" nagyobb " " kor. 1.	06 "
Gerely József. Kis képes biblia. I/II. oszt. számára	50 "
" " III/V. " " "	80 "
— Római kath. szertartástan. Kis kiadás. Népiskolák számára, képekkel	56 "
A ker. katolikus Egyház szertartásainak magyarázata a Veszprém-egyházm. népiskolák számára	36 "
Németh Gyula. Egyháztörténet	40 "

b) ABC-és könyvek.

Bárány Ignác. ABC-és könyv	20 "
Mócsy-Petrovác-Steinberger. ABC-és könyv (bővebb kiadás 8 iv)	40 "
(kisebb kiadás 5 iv)	24 "
Dreiszigler Ferencz. Uj magyar ABC-és könyv	40 "
Zelliger József. Magyar ABC-és könyv a tótajku róm. kath. népiskolák számára	80 "

c) Olvasókönyvek.

Bárány Ignác. I. olvasókönyv a kath. népisk. I. oszt. számára	20 "
II. " " " " " "	36 "
III. " " " " " "	48 "
IV. " " " " " "	60 "
V. " " " " " kor. 1.	28 "
Mócsy-Petrovác-Walter. II. olvasókönyv	48 "
III. " " " " " "	60 "
IV. " " (fiúiskolák számára)	88 "
IV. " " (leányisk. számára)	88 "
V. " " (fiúiskolák számára) k. 1.	44 "
Zelliger József. Magyar olvasókönyv a tótajku róm. kath. népiskolák második osztálya számára	90 "
Dreiszigler-Számord-Szokoly és Róvó. Gazdasági és ismétlőiskolák olvasókönyve	kor. 1.— "
Dreiszigler-Győrffy-Róvó. Olvasókönyv a gazdasági és ismétlő leányiskolák számára	kor. 1.40 "

d) Fali olvasótáblák, fali egyszeregy.

Fali táblák a Bárány-féle ABC-és könyvhöz. (24 lap.) Cruda kor. 4.80	
— Vászorra huzva, fölaggatásra készen	24.—

Fali táblák a Mócsy-Petrovác-Schultz-féle ABC-és könyv-	
höz. (24 lap.) Cruda	kor. 4.80
— Vászorra huzva, fölraggatásra készen	« 24.—
Győrffy J. Fali egyszeregy. Cruda 1.20, vászonra felhuzva	
léczekkel	« 3.20

e) Olvasó- és tankönyvek osztatlan iskolák számára.

Mócsy-Petrovác-Schultz. Első olvasó- és tankönyv az osztatlan népiskolák III/IV. osztálya számára.	<i>Egyik év</i> 60 fill.
	<i>Másik év</i> 60 «
— — — Második olvasó- és tankönyv az osztatlan népiskolák V/VI. osztálya számára.	<i>Egyik év</i> 80 «
	<i>Másik év</i> 80 «
Ember Károly. Olvasó- és tankönyv osztatlan népiskolák III/VI. osztálya számára	88 «

f) Vegyes tantárgyak.

Ember K. A magyar nyelv és fogalmazás kézikönyve. II. oszt.	
20 fill., III. oszt. 28 fill., IV. oszt. 32 fill., V/VI. oszt.	32 «
Győrffy J. Földrajz városi népiskolák IV. osztálya részére	
48 fill., ugyanaz V/VI. oszt. részére	64 «
— Magyarország története népisk. felsőbb oszt. számára	48 «
Mócsy L. Gazdaságtan fiúisk. számára 40 fill., leányisk. sz.	32 «
Győrffy J. Számтан és mértan gazdasági ismétlő-isk. sz.	80 «

Osztatlan népiskolai tankönyvek :

Győrffy J. Földrajz kötve 20 fill. Történelem kötve 20 fill.	
Természetrájsz kötve 20 fill. Természettan és vegytan kötve	20 «
Hámori M. Alkotmánytan kötve	20 «
Bertalan V. Számтан I. füzet (II. oszt.) kötve 20 fill., II. füzet (III. oszt.) kötve 20 fill., III. füzet (IV. oszt.) kötve 20 fill., IV. füzet (V—VI. oszt.) kötve	20 «

Uj naplóivek.

A/1. minta. Fölvételi napló a róm. kath. kiseddóvódák és menedékházak számára. Belív 32 rovattal, czimiv 24 rovattal. Ára ivenkint	4 «
A/2. minta. Fölvételi napló a róm. kath. népoktatási tanintézetek számára. Belív 32 rovattal, czimiv 24 rovattal. Ára ivenkint	4 «
B/1. minta. Mulasztási napló a róm. kath. kiseddóvódák és gyermekmenedékházak számára. (Egy iv négy gyermek számára szolgál.) Ára ivenkint	4 «
B/2. minta. Elömeneteli és mulasztási napló a róm. kath. népiskolák számára. (Egy iv négy gyermek részére szolgál.) Ára	4 «
Népiskolai bizonyítványok	6 «

Kimerítő tankönyvjegyzékkel, melyben a német, tót stb. nyelven kiadott tankönyvek is föl vannak sorolva, valamint bevezetés czéljából mutatványpéldányokkal kívánatra ingyen és bérmentve szolgálunk.

Milvianum

UČEBNÉ KNIHY PRE KATOLÍCKE ĽUDOVÉ ŠKOLY

I.

ZEMEPIS

PRE KATOLÍCKE ĽUDOVÉ ŠKOLY

DL'A NÁVRHU NAJDÔSTOJNEJŠIEHO SBORU BISKUPSKÉHO

SPISAL

JÁN GYÖRFFY

BUDAPEŠT

VYDANIE SPOLKU SV. ŠTEFANA

1902.

**Pedagogická knižovna
J. A. Komenského**

0447.

1208/30.

Šeťte knih!

Néppisujte do nich poznámek,
nepodtrhujte a nezatrhujte
v nich nič, nebať tím
se knihy poškozujú!

Slovenská pedagogická knižnica
Bratislava

Sign.

P Prir. čís. 2 2 1 8 6

H 452.3(1)(071) - 6

I. PREDBEŽNÉ ZNÁMOSTI.

1. Rodisko, obec.

To miesto, kde sa človek narodil, je jeho *rodisko*. To miesto, kde sa stále zdržujeme, je naše *bydlisko*. — Bydliská ľudí sú rozličné.

Domy, ktoré k bývaniu slúžia, obyčajne jeden vedľa druhého do radu stavajú; tieto menujeme *domorady*. Keď s jedným domoradom stojí oproti aj druhý domorad, medzi nimi suče miesto *ulicou* menujeme.

Taký dom, ktorý len preto vystavili, aby sme v ňom bývali, menujeme *súkromnou budovou*; lebo je obyčajne majetkom jedného človeka, totižto domáceho hospodára. — Avšak sú aj také budovy (staviská, domy), ktoré nie za peniaze jedného človeka, lež na útraty všetkých obyvateľov boli stavané. Takéto budovy menujeme *obecnými budovami*. Znamenitejšie obecné budovy sú: *kostol*, do ktorého sa veriaci z času na čas preto schádzajú, aby tam vrúcnu modlitbou a spevom Pána Boha ošlavovali, zvelebovali, za dosiahnuté dobrodenia jemu vďaky vzdávali, a od neho nové dobrodenia sebe vyprosili; *škola*, kam sa detky preto shromažďujú, aby sa tam mnoho pekného, dobrého a užitočného naučili; *obecný dom* atd.

Budovy, domorady a ulice spoločne ^{tvoria} *osadou* menujeme. Všetkých obyvateľov spoločné meno je *obec*. Obyvatelia obce sú *občania* (mešťania), a títo tvoria *mešťanskú politickú obec*. Tí občania, ale, ktorí jednu vieru vyznávajú, tvoria *náboženskú obec*.

Predstavení politickej obce sú: *rychtár, notár, prisazní, lekár a sirotsky otec*. — *Hlava náboženskej obce je duchovný otec*.

(Jako sa menuje, naša obec? V ktorej ulici byvate?)

Ktoré sú obecné budovy našej obce? Pomenuj predstavených našej obce! Kto je hlava našej náboženskej obce?)

2. Obecný chotár.

Súkromný dom obyčajne má aj dvor, v ktorom sú maštale, chlievy a iné hospodárske stavania. Za mnohými domami alebo končá nich sú zahrady. Toto sú *vnútorné grunty*.

K obci prináležia role a lúky, ktoré sú von z vnútrajších gruntov, menujeme *vonkajšie grunty*.

K obci prislúchajú aj také miesta, kde sa v lete lichva pasie; toto je *pasienok*. Na mnohých miestach sú okrem týchto *háje, vinohrady*.

Vonkajšie grunty, pasienok, háj a vinice obyčajne ohradzujú obec, preto jích pospolu *chotárom*, ohradou obci menujeme.

Kraje obecného chotára označujú jarky alebo menšie kopce. Tieto sa menujú *chotárne jarky a chotárne kopce*.

3. Reč a náboženstvo obyvateľov obcí.

Tú reč, ktorú sme sa od rodičov naučili, menujeme *rečou materinskou*. Túto reč užívame v kruhu našej rodiny. Naša materinská reč je slovenská, avšak sú, ktorých materinská reč je uhorská, nemecká, srbská, rumunská a iná. — Takého jazyka obcou menujeme obec, jakej materinskej reči sú jej obyvatelia. Keď sú obyvatelia obce rozličnej reči, tá obec je *reči miešanej*.

Obyvatelia obcí delia sa nielen dľa jazyka, lež aj dľa náboženstva. Sú rímski katolíci, grécki katolíci, kalvíni, luteráni, pravoslavní (východní gréci), unitári a židia. — Ľudí jedného náboženstva menujeme *náboženskými stránkami*. — Katolíci netvorí náboženskú stránku, lebo stránky náboženské z katolíckej cirkvi sa vylúčily, t. j. odpadly od katolíckej cirkve. Každá náboženská stránka má svoj kostol, kde sa Bohu klania.

(Ktorá je tvoja materinská reč? Jakého jazyka sú obyvatelia našej obce? K jakej náboženskej stránke patrí veľká čiastka obyvateľov našej obce? Jakého náboženského vyznania sú ostatní obyvatelia? Ktorá stránka náboženská má tu svoj chrám boží?)

4. Malá a veľká obec, mesto.

Obce nie sú jednaké. Taká obec, ktorej obyvatelia sú väčšou čiastkou roľníci, menuje sa *dedina*.

Dedinská obec môže byť *malá*, alebo *veľká* obec. Malá obec je tá, ktorá nemá svojho zvláštneho notára; veľká obec ale má svojho notára.

Taká obec, jež obyvatelia z väčšiny sú učení ľudia, kupci a priemyselníci, menuje sa *mesto*. Mesto je obyčajne väčšie nežli dedina a sú v ňom pekné, veľké domy.

Medzi mestami sú aj také, ktorých záležitosti z predstavených záležiaca *rada* a zákonnitého predstavenstva poverenictvo spravuje, takáto obec menuje sa *mesto sriadenej rady* a hlava jeho je *mešťanosta* (polgármester).

K dedinám a mestám tu i tam prislúchajú aj také miesta, kde je len niekoľko obývaných domov s vedľajšími stavami. To je *pusta*. Od pusty menší je *majer*.

(Aká obec je bydliskom našich občanov? Pomenujte malé obce, veľké obce, mestá, pustatiny, majere!)

5. Strany sveta.

Keď vyndeme na slobodu a poobzeráme sa, vtedy vidíme okrúhly kus zeme. Tento priestor je náš *obzor*, ktorý sa nám tým väčším zdá byť, čím vyššie stojíme. Kdekoľvek stojíme, obzor náš tak sa nám zdá, jako by sa obloha nebeská so zemou potýkala. Ďalej už nič nevidíme; teda kraje obzora tvoria hranicu nášho *vidokruhu*.

Tú čiastku nášho obzoru, kde slnko vychádza, menujeme *východ*; tú ale stranu, kde zapadá menujeme *západom*. Tú stranu, kde slnko na poludnie vidíme, menujeme *poludním*, (juhom), oproti poludniu je *polnočná strana* (severná).

Keď tvárou k severu stojíme, za chrbtom nám je juh, na pravo je východ, na ľavo je západ. Východ, západ, juh a sever sú *hlavné strany sveta*.

Medzi juh a východ padá *juhovýchod*, medzi juh a západ padá *juhozápad*, medzi sever a východ padá *severo-východ*, medzi sever a západ padá *severo-západ*. Tieto sú *vedľajšie strany sveta*.

Nakreslené hlavné a vedľajšie strany sveta menujeme *vetrovou ružou*, s jež pomocou získame si pochop o ležaní

niektorej veci, alebo miesta; to jest vieme povedať, či leží východne alebo západne, juhovýchodne atď.

6. Hora, dolina, rovina.

Povrch zeme nenie všade rovnaký, lež na jednom mieste je vyšší, na inom nižší. Ani vyššie miesta nenie sú rovnaké, jedno je veľmi vysoké, iné veľmi nízke. Nižšie menujú sa *kopec*, *pahrbok*, *vrch*, vyššie menujú sa *hora*.

Kde je mnoho vrchov, ten kraj menujeme *vrchovitým krajom*. Viac súvislých vrchov menujeme *pohorie*. Vrchnú časť hory menujeme *končiarom*, spodok hory menujeme *spodok*, bok hory menuje sa *stráňa* alebo *prsia*.

Sú aj také vrchy na jejichž povrchu aj v lete je sneh; toto sú *sňazníky*. Také vrchy, ktoré časom dym, popol a oheň vyhadzujú zo seba, menujú sa *sopky* (tühányó).

Medzi vrchami rozprestierajúcu sa väčšiu nížinu menujeme *dolinou*. *Údolie*, *podolie* alebo *rovina* menuje sa také vidiek, na ktorom nenie vrchov. Veľký priestor, ktorý je piesočnatý, neúrodný, menuje sa *púšť*.

7. Vody tekúce a stojace.

To miesto, kde voda sama od seba zo zeme vyviera, menuje sa *prameň* alebo *stok*. Keď voda prameňa ďalej tečie, vyzlabí si posteľ (driek); kraje drieku menujú sa *brehy*. Keď sa tvárou tak obrátíme, jako voda tečie, na pravú ruku leží *pravý*, na ľavú ruku *ľavý* bok.

Z prameňa tekúca voda menuje sa *ručaj*, viac ručaji spolu tvoria *potok*. Keď sa viac potokov spojí a spolu tečú, povstane *rieka*.

Ten potok, ktorý sa do iného vlieva, menujeme *vedľajším*, pobočným potokom, pobočnou riekou, tú ale riekou, do ktorej iné rieky vtekajú, menujeme *hlavnou* riekou. To miesto, kde sa rieky jedna do druhej vlievajú, alebo do mora vtekajú, menuje sa *hrdlo*.

Je aj také tekúca voda, ktorej driek ľudia vykopalí, a dve rieky spojuje, to je *kanál*.

Keď voda prameňa na jednom mieste stáť zostane, to je *voda stojaca*. Takéto sú: kaluža, močiar, ples, jazero a more.

Taký kus suchej zeme, ktorý zo všetkých strán voda obkľučuje, menuje sa *ostrov*.

Keď jedna čiastka suchej zeme tak sahá do jazera alebo do mora, že ju voda zo všetkých strán neobkľučuje, vtedy je to *polostrov*.

8. Cesty a okršlek.

Z bydliska nášho vedú nás všelijaké cesty, ktoré nie sú jednaké. Keď cesta len pre pešky chodiacich slúži, to je *chodník* alebo *stezka*. Taká cesta ale, po ktorej vozy chodia, je *vozná* cesta.

Vozná cesta môže byť *poľná*, *obecná*, *stoličná* a *hradská* cesta.

Je aj taká cesta, ktorá je zo železa zhotovená. To je *železnica* čili železná dráha, po nejž *parovozy* chodia. Rieky a jazerá sú spolu aj *vodné* cesty, lebo na člnoch a lodiach môžeme po nich chodiť. ~~Keď vrch prekopeme a tade cestu spravíme, to je cesta *podzemná* čili *tunel*.~~

(Jaké cesty vedú od nás do susedných osád? Či je v našom chotáre železnica? V jakom smere ťahajú sa z našej obce von vedúce cesty?)

Keď z našej osady v ktoromkoľvek smere po ceste dial ideme, do iných susedných osád prijdeme, ktorýchžto chotáre s našim chotárom sa spájajú. Tie osady, ktoré naše bydlisko obkľučujú, menujeme *okršlekom* nášho bydliska.

(Jaké osady ležia v našom okršleku? Na ktorú stranu sveta ležia od nás? Jaké sú to obce? (malá, veľká obec, mesto?) Jakého jazyka a náboženstva sú jejich obyvatelia?)*

9. Slúžnovská ochodza a stolica.

Viac susedných osád spoločne menujeme *ochodza*. Prvý predstavený ochodze je *slúžny* (szolgabiró), ktorý spravuje záležitosti svojej ochodze. Tá obec, v ktorej je úrad slúžneho, je *sídlo* ochodze. Mestá zriadenej rady nepatria pod správu slúžneho.

Viac ochodzí pospolu menujeme *stolicou*. Hlava stolice

* Tu čiastočne musíme pojednávať o okršleku zemi, o vodách, o plodinách, horách, o počasi, o obyvateľoch atď. Podobne aj pri poznávaní stolice.

je *župan* (főispán). To miesto, v ktorom sa stoličné porady vydržiavajú, je *sídlo stoličné*. Ten dom, v ktorom sú stoličné úrady umiestnené, je *stoličný dom*.

(V ktorej ochodzi je naša osada? Ktoré je sídelné mesto našej ochodze? Či je v našej ochodzi mesto zriadenej rady? Jako sa menuje naša stolica? Koľko má ochodzi? Ktoré sú to? Kde má naša stolica svoje sídlo? V jakom smere leží od nás?)

10. Obraz priestoru (mappa).

Každý predmet možno nakresliť. Nákres predmetov menujeme obrazom. Zem, alebo jednotlivé čiastky zeme, na pr. naše bydlisko, ochodzu, stolicu atď., priam tak možno nakresliť, jako bársktorý iný predmet.

Ten obraz, na ktorom je daktorý väčší priestor v zmenšenej miere nakreslený, menujeme *obrazom priestoru* alebo *mappou*.

Na mappe riadime sa dľa strán sveta. Keď sa postavíme pred mappu, vtedy na vrchu je sever, na spodku je juh, na pravo východ, na lavo západ.

Aby sme sa na mappe vyznali, musíme sa naučiť poznať znaky na nej nakreslené.

Na mappe možno vidieť hrubú, z trhaných čiarok pozostávajúcu hadovitú refaz. Táto značí *hranice krajiny*. Široký, barvený pás býva vedľa nej. Vo vnútrajšku krajiny sú tenšie, trhané čiarky, ktoré ukazujú *hranice stolice*. Hadovité čierne čiary vyobrazujú *tekúce vody*. Rovnobežné tenké čiary *hradské cesty*, čierno-biele dvojité čiary ale železnice predstavujú.

Kde je mappa biela lebo zelenkáva, tam je *rovina*, kde sú hrubšie a tenšie krivé čiarky husto popri sebe, tam je vrch (hora). Kde sú husté vodorovné čiarky medzi hranice vtisknuté, tam stojí *jazero*. Aj *more* tak naznačujú, len že ho na modro zabarvia.

Na mappe vidíme napísané mená miest a dedín; však ale polohu miest vedľa mien stojace kariky a punkty ukazujú. Veľké, hrubšie dvojité kariky sú znaky *miest* (slobodno-kráľovské a zriadenej rady); tenšie a menšie dvojité kariky *mestečko*, jednotná tenká karika *dedinu*, punkt *pustu* vyzna-menáva.

Kde je miesto kariky hviezda, tam je *pevnosť* (vár). Keď je vedľa kariky šiaf nakreslený, z toho zvieme, že tam sú *kúpele* (fürdő). Železničné stanice malým *práporkom*, parolodniu stanicu *kotvou*, poštársku stanicu *trúbkou*, miesto veľkej bitvy so *šablami* na kríž složenými značia.

Aj merítka je na mape nakreslené, z pomocou tohoto môžeme vymerať diaľku jednotlivých miest.

II. UHORSKÉ MOCNÁRSTVO (DRŽAVA).

A) Uhorsko.

Vedľa seba sa rozprestierajúce a v prírodných pomeroch sa zrovnávajúce stolice menujeme *vidieky*. Všetky stolice spoločne *krajinou* menujeme.

Túto krásnu krajinu, v ktorej my bývame, menujeme uhorskou krajinou, alebo zkrátka: *Uhorsko*.

Uhorská krajina je naša milá, drahá vlasť, ktorú tak musíme milovať, jako náš život.

Naša milá vlasť viac vidiekov počítuje.

1. Uhorská dolnia zem.

Uhorská dolnia zem je v prostriedku našej vlasti. Od západu hraničí ju Dunaj, od východu ale vrchy ju ohradzujú. Priestor (rozsiahlosť) jej číni takmer štvrtú časťku vlasti našej. Rieky jej sú: *Dunaj, Tisa, Samoš, Bodrog, Sajó, Trojný-Körös, Maros, Béga, Františkov kanál* spojuje Dunaj s Tisa. Vedľa týchto vôd je mnoho močiarov.

Pôda, (grunt) je tu veľmi úrodná. Na rozsiahlych pasienkoch chová sa mnoho hovädzej licherky, koní, svíň a oviec. Obyvatelia sú zväčšaj čiasťky Uhria, ktorí zaoberajú sa s roľníctvom, s dochovávaním dobitka, a len obyvatelia väčších miest sprevádzajú kupectvo a remeslo (priemysel).

Na uhorskej dolnej zemi je 13 stolíc. Tieto sú:

1. **Stolica Pest-Pilis-Solt-Kis-Kún.** Jej sídelné mesto je *Budapešť*, na oboch brehoch Dunaja, prez ktorý viac výborných mostov prevodí. Je toto aj hlavné a prestolné mesto našej vlasti, kde vládá krajinská a najvyššie úrady sídlia a tu sa vydržiava aj krajinský snem. Výbornosti Buda-

pešti sú : kráľovský hrad, v jehožto kaplnke pravú ruku svätého Štefana (Szt István), svätú korunu a korunovacie odznaky ochraňujú a strážia. Národné Muzeum, krajinský dom, Akademia umenia, mnohé učebné ústavy, divadlá, pekné sochy a mnohé dielne. Budapešť je stredisko umenia, vied, priemyslu a kupectva našej vlasti. Počet obyvateľov je 700.000. — Znamenitejšie mestá stolice tejto sú: *Vác*, sídlo biskupa a ústav hluchonemých; vo *Visegrád*-e zrúcaniny kráľovského hradu. *Kalocsa*, sídlo arcibiskupa, *Gödöllő*, tu je kaštieľ kráľovskej rodiny, *Kecskemét*, *Nagy-Körös*, *Félegyháza*, *Czegeled* ľudnaté a bohaté mestá, jéjichžto obyvatelia sú roľníci, ktorí mnoho dobitka dochovávajú. *Kis-Körös*, rodisko Petöfi Sándora.

2. **Stolica Bács-Bodrog.** Sídlné mesto: *Zombor*, pri Františkovom kanáli. Má pekný stoličný dom a veľký obchod s' obilím. *Szabadka*, *Baja*, *Ujvidék* sú ľudnaté mestá. *Zenta* je pamätne mesto bitvy uhorsko-tureckej.

3. **Stolica Csongrád.** Sídlné mesto: *Szentes*, ľudnaté mesto. *Szeged*, po Budapešti najväčšie mesto v našej vlasti, roľníctvo, priemysel a obchod kupecký tu prekvitajú. *Hódmező-Vásárhely*, veľké mesto.

4. **Stolica Jász-Nagy-Kún-Szolnok.** Sídlné mesto: *Szolnok*, živé kupecké mesto. *Mezőtúr* a *Karczag*, obyvatelia jéjich sú majetní roľníci.

5. **Stolica Hajdu.** Sídlné mesto: *Debreczen*, ľudnaté uhorské mesto, má hlavnú školu kalvínsku (reformátsku), má vychýrené jarmoky. *Böszörmény*, *Nánas*, *Szoboszló* sú ľudnaté mestá.

6. **Stolica Szabolcs.** Sídlné mesto: *Nyiregyháza*, jeho obyvatelia dochovávajú mnoho lichvy a oviec, *Nagy-Kálló*, obyvatelia tohoto mesta zaoberajú sa s dorábaním tabáku a s varením sanityry.

7. **Stolica Szatmár.** Sídlné mesto: *Nagy-Károly*, leží na úrodnom vidieku, obyvatelia veľký obchod vedú. *Szatmár*, sídlo biskupa. *Nagy-Bánya* a *Felső-Bánya*, s baňami na zlato, striebro a olovo.

8. **Stolica Bihar.** Sídlo stoličné: *Nagy-Várad*, sídlo biskupa; tu je pochovaný svätý Ladislav (Szt László), kráľ uhorský. *Nagy-Szalonta*, rodisko Arany Jánoša. *Diószeg*, tu sa rodí výborné víno (Bakator).

9. **Stolica Békés.** Sídlné mesto: *Békés-Gyula*, tunajší

obyvatelia chovajú mnoho lichvy. *Szarvas, Csaba a Oros-háza* sú kvetúce ľudnaté mestá roľnícke.

10. **Stolica Arad.** Sídlné mesto: *Arad*, pekné kupecké a priemyselné mesto. Tu odpravili dňa 6. októbra roku 1849-ho 13 vodcov, obrancov slobody a mučeníkov samobrany uhorskej. Pri *Világoši* složili Uhria zbroj pred Rusmi a Rakúšanmi. V kraji *Magyaradu* a *Ménesa* rodí sa chýrne víno.

11. **Stolica Csanád.** Sídlné mesto: *Makó*, je ľudnaté uhorské mesto. *Mezőhegyes* má chýrečný štátny žrebeň, kde sa výborné kone dochovávajú.

12. **Stolica Torontál.** Sídlné mesto: *Nagy-Becskerek*, s veľkým obchodom s obilým. *Nagy-Kikinda, Török-Becse* a *Pancsova* sú ľudnaté mestá.

13. **Stolica Temes.** Sídlné mesto: *Temesvár*, sídlo čanádskeho biskupa; pekné mesto, má mnohé dielne a silnú pevnosť. *Versécz* a *Fehértemplom* majú dobré víno. *Buziás* znamenitý kúpel.

2. Juho-západný vrškovatý vidiek.

Tento vidiek rozprestiera sa západne od Dolnej zeme. Pôda jeho je kopečnatá, vlnovitá a len kde-tu vypínajú sa vyššie hory; také sú: *Vértes, Bakony, Mecsek* a *Zengő*, na západe sú *rakúske Alpy*.

Tento vidiek zvlažujú mnohé rieky. Jako: na severe a východe *Dunaj*; na severo-západe *Rába*, na východe *Sárvíz* a *Kapos*, na juhu *Dráva*, na juhozápade *Mura*. V prostriedku tohoto vidieku rozprestiera sa jazero *Balaton* a v severo-západnej častke *Fertő*.

Pôda tohoto vidieku je úrodná, na stranách nižších vrškov rodí sa dobré víno. Na bujných pasienkoch chová sa mnoho roznej lichvy, koní a ošípaných. Obyvatelia sú zväčšej častky Uhria, na západnej častke bývajú aj Nemci, na juhu Vendi a Chorváti. Zamestnávanie obyvateľov je roľníctvo, remeslo a obchod.

Na tomto vidieku je nasledujúcich 12 stolíc:

1. **Stolica Baranya.** Sídlné mesto: *Pécs*, biskupské mesto; v jeho chotári rodí sa dobré víno a je tam mnoho kameno-uhelných baní. *Mohács*, v chotári jeho bola roku 1526. tá nešťastná bitva, v ktorej kráľ Lajos II. zahynul

a v ktorej jadro národa bolo znivočené. *Siklós*, v ktorého pevnosti bol Žigmund, kráľ uhorský zavretý. *Villány* rodí výborné víno. *Harkány*, kúpeľ.

2. **Stolica Somogy.** Sídelné mesto: *Kaposvár*. Od údatnej obrany jeho pevnosti skrze Zrínyi Miklósa je pamätne mesto *Szigetvár* (1586.).

3. **Stolica Zala.** Sídelné mesto: *Zala-Egerszeg*, má úhladný stoličný dom. *Nagy-Kanizsa*, živé obchodné mesto. *Keszthely*, má povestnú gazdovskú školu. *Balaton-Füred* a *Hévíz* sú príjemné kúpeľné miesta. *Tihany*, benediktínske opátstvo, v jehožte krypte je pochovaný András, kráľ uhorský. Je tu svetochýrna *ozvena* (visszhang).

4. **Stolica Vas.** Sídelné mesto: *Szombathely*, biskupské mesto. *Kőszeg*, starodávny hrad jeho Jurisics Miklós obránil proti Turkom.

5. **Stolica Veszprém.** Sídelné mesto: *Veszprém*, dávne biskupské mesto. *Pápa*, má vysokú školu pre kalvínov a tabákovú dielňu. V *Herende* je porcellánová dielňa. V chotároch mesta *Devecser* a *Somlyó-Vásárhely* rodí sa dobré víno.

6. **Stolica Sopron.** Sídelné mesto: *Sopron*, pekné mesto blízko jazera Fertő. *Ruszt* rodí výtečné víno. *Nagy-Czenk*, tu spočívá Széchényi István.

7. **Stolica Moson.** Sídelné mesto: *Magyar-Óvár*, má chýrečný hospodársky učebný ústav.

8. **Stolica Győr.** Sídelné mesto: *Győr*, biskupské mesto, je toto jedno z najpeknejších a najväčších kupeckých miest našej vlasti. *Szent-Márton*, pri ňom na vysokom vršku je starodávny kláštor riadu svätého Benedika.

9. **Stolica Komárom.** Sídelné mesto: *Komárom*, je tu silná, nedobytná pevnosť. Obyvatelia jeho kupčia s drevom. *Tata*, má súknovú fabriku a dielňu na dorábanie kamenného riadu. V *Kis-Béri* a v *Bábolné* je štátny zrebčín.

10. **Stolica Esztergom.** Sídelné mesto: *Esztergom*, tu sídli hlavný kňaz Uhorska, knieža-prímaš; na vrchu stojaca Bazilika je najväčšia a najpeknejšia v celej krajine. Tu sa narodil sv. Štefan (Szt István), prvý kráľ uhorský, a tu bol aj pokrstený. *Párkány*, jeho krajinské jarmoky mnohí navštevujú.

11. **Stolica Fehér.** Sídelné mesto: *Székes-Fehérvár*, biskupské mesto. Za dávnych časov tu korunovali a aj pochovávali kráľov uhorských. Kupectvo a jarmoky na kone sú

tu znamenité. *Nyék*, tu sa narodil výtečný básnik uhorský Vörösmárty Mihály. *Alesút*, je obľúbené bydlisko arcikniežata Jozefa. *Ercsi*, tu je pochovaný barón Eötvös József.

12. Stolica Tolna. Sídlné mesto: *Szegszárd*, na okolitých vrškoch rodí sa ďaleko známe červené víno. Vedľa Dunaja ležia mestá: *Duna-Földvár*, *Paks* a *Tolna* s rozsiahlym obchodom obilným.

3. Severo-západná hornia zem.

Tento vidiek od uhorskej dolnej zeme severo-západne, od juho-západného vrškovitého vidieku ale severne leží. Preto ho menujú hornou zemou, lebo veľmi vysoko leží nad hladinou morskou. Na celom vidieku premieňajú sa vysoké hory, pohoria a doliny. Na západnej strane sú *Malé Kárpáty*, na severo-západe *Beskydy*, od týchto východne je *Vysoká Tátra* s mnohými horami a skupenie vrchov pod menom *Branisko* známych. Južne od vysokej Tatry sú: *Nízke Kárpáty*, k jejichžto juho-západnému koncu pripojujú sa *Malé a Veľké Tátry*, na juh *Uhorské krušné hory*, juho-východne ale *gemerské a spíšské vrchy*. Na južnom konci tohoto vidieku zdvíhajú sa hory: *Bükk*, *Mátra* a *Cserhát*.

V dolinách tohoto vidieku je mnoho tekúcich vôd. Tieto sú: *Morva*, *Vág*, *Nyitra*, *Garam* a *Ipoly*. Na severo-východe tečie *Poprád*, na východe *Hernád* a *Sajó*.

Severná čiastka tohoto vidieku je neúrodná, južná ale veľmi úrodná, na juho-východnej čiastke rodí sa povestné víno. Uhria len v južnej čiastke bývajú, v severo-západnej ale Slováci, v severo-východnej čiastke bývajú Nemci. Obyvatelia obrábajú role, dochovávajú lichvu, v baňských krajoch ale kvetúce baníctvo sprevádzajú.

Na severo-západnej zemi je 16 stolíc:

1. Stolica Pozsony. Sídlné mesto: *Pozsony* pri Dunaji; za dávnych časov tu korunovali uhorských kráľov a tu vydržovali aj krajinský snem. *Nagy-Szombat*, staré mesto s mnohými chrámami. *Szt-György*, *Modor* a *Bazin* sú slobodné kráľovské mestá. Pri *Dévénye* vchádza Dunaj do Uhorska.

2. Stolica Nyitra. Sídlné mesto: *Nyitra*, biskupské mesto. *Érsekújvár*, obchodné mesto. V *Szokolczi* je veľká súknová dielňa. *Pöstyén* sú chýrečné liečivé kúpele.

3. **Stolica Trencsén.** Sídlné mesto: *Trencsén*, vedľa Váhu, v starom zámku jeho je hlboká do skaly vysekaná studňa. *Zsolna*, tunajší obyvatelia kupčia s plátnom. *Teplicz*, ďaleko známy kúpeľ.

4. **Stolica Arva.** Sídlné mesto: *Alsó-Kubin*. *Arva-Váralja* má starú zrúcaninu hradu. Táto stolica leží na naj-severnejšej strane našej vlasti.

5. **Stolica Liptó.** Sídlné mesto: *Liptó-Szt-Miklós*, tu zhotovujú chýrnu liptovskú bryndzu a syr. *Koritnyicza* je výborný kúpeľ.

6. **Stolica Turócz.** Sídlné mesto: *Turócz-Szt-Márton*, kde je pekný stoličný dom. *Zníóváralja* má papiereň.

7. **Stolica Zólyom.** Sídlné mesto: *Beszterczebánya*, sídlo biskupa; má medené a železné hámre. Neďaleko odtiaľto je *Hermanecz*, s chýrečnou papiernou. *Libetbánya* a *Zólyom* sú baňské mestá. *Szliaács*, znamenitý kúpeľ.

8. **Stolica Bars.** Sídlné mesto: *Aranyos-Maróth*. *Körmöczbánya* je baňské mesto, tuná razia uhorské peniaze.

9. **Stolica Hont.** Sídlné mesto: *Ipolyság*. *Selmecz-bánya*, má zlaté a strieborné bane, má aj lesnícku a banícku akademiu. Hrad *Drégely* je pamätný od hrdinskej obrany Jurá Szondyho.

10. **Stolica Nógrád.** Sídlné mesto: *Balassa-Gyarmat*, má veľký zálar. *Losoncz* a *Gács* majú dielne na súkno. *Salgó-Tarján* má kamenouhelnú baňu.

11. **Stolica Heves.** Sídlné mesto: *Eger*, sídlo arcibiskupa s pekným kostolom. Dávny hrad egerský Dobó István so ženami egerskými bránil proti Turkom (1552). Tu sa rodí výborné červené víno. *Parád* má kúpele, *Verpelét* výborný tabak rodí.

12. **Stolica Gömör.** Sídlné mesto: *Rimaszombat* má chýrečné jarmoky. *Rozsnyó*, sídlo biskupa. *Dobsina* a *Aggtelek* majú chýrečné jaskyne.

13. **Stolica Szepes.** Sídlné mesto: *Löcse*, úhladné mesto. *Igló* má dielne na papier a kamenný riad. *Szepes-váralja*, bydlisko spišského biskupa. *Tátra-Füred* je najpeknjšie kúpeľné miesto Uhorska.

14. **Stolica Sáros.** Sídlné mesto: *Eperjes*, obyvatelia jeho mnoho plátna a súkna zhotovujú. *Bártfa*, kúpeľné miesto, *Vörösvágás* má opálovú baňu.

15. **Stolica Abauj-Torna.** Sídlné mesto: *Kassa*, sídlo

biskupa s dávnym, krásnym prestolným chrámom. Košice (*Kassa*) je najpeknejšie mesto horného Uhorska. *Jászó* s prepážstvom rádu premonštrátov.

16. **Stolica Borsod.** Sídelné mesto: *Miskolcz*, má krásnu polohu, prevádza veľký obchod s obilým, dochováva mnoho dýň. *Diósgyőr* má veľmi chýrečné železné dielne. Blízko *Ónodu* pri Sajóve je *Mohi* rečená pustatina, kde tá-tári roku 1241. zbili vojsko IV. Bélu.

4. Severo-východný hornatý vidiek.

Od severo-západnej hornej zeme východne, od uhorskej dolnej zeme juho-východne rozprestiera sa severo-východný horný vidiek. Je to kraj, kde sa vrchy a doliny striedajú, a len v južnej časti je úrodný. Hory jeho sú: v južnej časti *Hegyalja*, kde sa svetoznáme *tokajské víno* rodí; *Vihorlát*, *Radnáske vrchy* a *Lápos*. Vody tekúce: *Tisza*, *Tapoly*, *Ung*, *Latoreza*, *Vissó* a iné početné menšie rieky.

Z vysokých vrchov tohoto vidieku vykopávajú mnoho soly a železa. Obyvatelia sú: Uhria, Slováci, Ruthéni a Olasi, ktorí zaoberajú sa s dochovávaním licho, s baníctvom a struhárstvom.

Na tomto vidieku nachádza sa 5 stolíc:

1. **Stolica Zemplén.** Sídelné mesto: *Sátoralja-Ujhely*, úhladné mesto s vinárstvom. *Sárospatak*, s hlavnou školou reformátskou a s dávnym hradom Rákóczyho. *Tokaj*, kde sa rodí svetochýrna tokajčina.

2. **Stolica Ung.** Sídelné mesto: *Ungvár*, sídlo gréckokatolíckeho biskupa, *Szobráncz* má znamenité kúpele. *Szerednye* má dobré víno.

3. **Stolica Bereg.** Sídelné mesto: *Beregszász*, kde mlynské kamene zhotovujú. *Munkács*, tu odpočinuli si predkovia Uhróv, keď pod vedením Árpáda sem prišli.

4. **Stolica Ugocsa.** Sídelné mesto: *Nagy-Szöllös*, s vinárstvom. *Tisza-Ujlak* odváza mnoho soly a dreva.

5. **Stolica Mármaros.** Sídelné mesto: *Mármaros-Sziget*, s veľkými solnými skladmi. *Rónaszék* a *Aknasugatag*, s bohatými solnými baňami.

5. Juho-východná hornia zem.

Tento vidiek leží od hornatého severo-východného vidieku južne, od uhorskej dolnej zeme východne. Za dávnych časov tento vidiek menoval sa *Sedmohradskom*, po uhorsky *Erdély*.

Zúkol-vúkol obkľučujú ho veľké hory, ktoré sa prez celý vidiek rozťahujú.

Tunajšie vrchy taktô sa delia: *východné hraničné pohorie*, pod menom *Hargitta*, na južnej čiastke *Erdély-ske sňazníky*, na juho-západe vypínajú sa *petrožinské* a *banátske vrchy*, na západe sú *erdélyske krušné hory* a *Bihar*, na severozápade sú *Meszés* a *Rézhegység*. Rieky sú: *Szamos*, *Maros*, *Nagy-Küküllő*, *Kis-Küküllő* a *Olt*.

Vo vrchoch nachádza sa mnoho šlachetných kovov jako: zlato a striebro. Okrem týchto je tu mnoho mede, železa, soly, kamenného uhliá a vápná; doliny a stráne nižších vrchov sú úrodné. Obyvatelia tohoto vidieku sú zpolovice Uhria a Sékeli, na juhu Nemci a na severo-západe Vlachovia bývajú, ktorí hlavne lichvu dochovávajú. Uhria s roľníctvom, Nemci s baníctvom, priemyslom a kupectvom sa zaoberajú.

Tento vidiek počítuje 17 stolíc:

1. **Stolica Besztercze-Naszód.** Sídelné mesto: *Besztercze*, oživené obchodné mesto. V *Naszóde* a *Radna* sú olovené bane.

2. **Stolica Szolnok-Doboka.** Sídelné mesto: *Deés*, so solnými baňami. *Szamosújvár*, tunajší pevný hrad slúži za väzenie.

3. **Stolica Szilágy.** Sídelné mesto: *Zilah*, s vinárstvom a veľkými jarmokami. *Szilágy-Somlyó* má hradové zrúcaniny.

4. **Stolica Kolozs.** Sídelné mesto: *Kolozsvár*, hlavné mesto starého Erdélyu. Má universitu, muzeum, divadlo, početné učebné ústavy a mnohé dielne. Tu sa narodil kráľ Mátyás. *Bánffy-Hunyad* má mramorové bane.

5. **Stolica Maros-Torda.** Sídelné mesto: *Maros-Vásárhely*, s bohatou knižnicou, hlavné mesto Sékelov.

6. **Stolica Csík.** Sídelné mesto: *Csík-Szereda*, so starým hradom; má veľké jarmoky na ovce a kone. *Borszék* má chýrečný kúpeľ a kyslú vodu. *Tusnád* má kúpele, blízko neho je jazero Szent-Anna.

7. **Stolica Udvarhely.** Sídelné mesto: *Székely-Udvarhely*, bohaté, priemyselné a kupecké mesto.

8. **Stolica Háromszék.** Sídelné mesto: *Szepsi-Szent-György*, roľnícke a lichvu dochovávajúce miesto. *Kézdi-Vásárhely*, obchodné mesto.

9. **Stolica Brassó.** Sídelné mesto: *Brassó*, bohaté, priemyselné a obchodné mesto.

10. **Stolica Fogaras.** Sídelné mesto: *Fogaras*, s dávnyim hradom, vedie veľký priemysel s kožaým a hlineným tovarom.

11. **Stolica Nagy-Küküllő.** Sídelné mesto: *Segesvár*, plátenictvo a obchod tu výborne ide; tu roku 1849-ho padnul výtečný básnik Petöfi Sándor. *Medgyes* je dávne mesto.

12. **Stolica Kis-Küküllő.** Sídelné mesto: *Dicső-Szent-Márton*. *Erzsébetváros* má živý obchod s vínom a vlnou.

13. **Stolica Torda-Aranyos.** Sídelné mesto: *Torda*, s bohatými solnými baňami; v blízkosti je tordanská rozpuklina.

14. **Stolica Alsó-Fehér.** Sídelné mesto: *Nagy-Enyed*, priemysel na vlnu, struhárstvo a hlavná škola majú dobrý chýr. *Gyulafehérvár* je biskupské mesto. Tu sú pochovaní Hunyady János a László. *Abrudbánya* a *Verespatak* majú bohaté zlaté bane. *Vizakna* má solné bane.

15. **Stolica Szeben.** Sídelné mesto: *Nagy-Szeben*, s chýrečnou obrazárňou, má kvetúci priemysel a kupectvo.

16. **Stolica Hunyad.** Sídelné mesto: *Déva*, so starým zámkom, je toto bohaté roľnícke a lichvu dochovávajúce miesto. *Vajda-Hunyad*, jehožto pekný zámok Hunyady János dal vystaviť.

17. **Stolica Krassó-Szörény.** Sídelné mesto: *Lugos*, má kvetúci priemysel kožný a grznársky. *Oravicza* má zlaté a strieborné bane. *Resiczabánya* má chýrečné železné hámre. *Méhádia* má dávne chýrečné kúpele. *Orsova* sprevádza veľký obchod.

6. Mesto Fiume a jeho okolie.

Juho-západne od Uhorska, pri Adriatickom mori, rozprestiera sa nieveľký, avšak pekný kus zeme; toto je uhorské *prímorie*, ktoré síce pod zvláštnou správou stojí, avšak predsa k našej vlasti patrí. Tento priestor zeme pokrýva skalnaté pohorie *Karszt*. Väčšia čiastka obyvateľov sú *Taliani*, ktorí hlavne z morského rybárstva žijú.

V celom okolí sú len 4 väčšie osady, z ktorých je najznámejšia: *Fiume*, mesto na brehu morskom, s veľkým prístavom. Má železničnú stanicu, námornícku školu a svetochýrny obchod. Vidiek jeho je krásny. Pôda celého okolia je vrchovata, skalnatá a ledva má máličko úrodnej zeme.

Sosbieranie.

1. Uhorsko vôbec.

Uhorská dolnia zem, juho-západný vrškovo-kopečnatý vidiek, severo-západná hornia zem, severo-východný hornatý vidiek, juho-východná horná zem a okres *Fiume* pospolu je uhorská krajina.

Uhorská krajina je naša vlasť, v celosti súvislý kus zeme, len mesto *Fiume* a jeho okolie je odtrhnuté od nej.

2. Hranice uhorskej krajiny.

Vlasť naša má takmer zo všetkých strán svoje prírodné hranice. Na západe od Mury až po Pozsony tvoria hranicu *štajerské vrchy, lajtánske vrchy a rieka Lajta*. Od Dévénya po Szakolczu tvorí hranicu *rieka Morva*. Severo-západne, severne, východne a juho-východne v polkruhu *Kárpáty* ohradzujú krajinu, na juhu ale *Duna* a *Dráva* tvoria prírodnú hranicu.

3. Povrch a plodiny Uhorska.

Na priestore uhorskej krajiny premieňajú sa vrchy, doliny a roviny. Najväčšia rovina zaujíma prostriedok krajiny; toto je uhorská *dolná zem*. Menšia rovina tiahne sa po oboch brehoch Dunaja od Pozsonyu až po Esztergom a je pod menom *Malá uhorská rovina* známa. Najpeknejší vrškovitý vidiek rozprestiera sa medzi Dunajom a Drávou. Ostatná čiastka od severo-západu na východ a juho-východ je vrškovitá a dolinatá. Najväčšiu čiastku vrchov našej vlasti tvoria *Kárpáty* a jejich ramená. Najvyššie končiare Kárpátov sú: *Lomnicz* a *Gerlach*.

Vo vrchoch nachádza sa mnoho zlata, striebra, soly, železa, meďe, olova, kamenného uhlia, mramoru a iných kovov a kopanín. Rozsiahle hory mnoho dreva poskytujú. Na stráňach sú bujné pasienky.

Na nižších vrškoch a pahrbkoch rodí sa mnoho dobrého vína a všelijakého ovocia. Na rovinách rodí sa výborné žito a iné obilie, strova, olejové rastliny, tabak a dyne.

4. Vody uhorskej krajiny.

Plodnú zem našej peknej vlasti veľké rieky a jazerá ovlažujú. Najväčšia tekúca voda naša je *Dunaj*, ktorý pri Dévénye vteká do našej vlasti a pri Orsove ju opúšťa. Dunaj má početné väčšie-menšie ostrovy, medzi nimi je spomenutia hodná sihoť priestranný *Csallóköz*, hneď niže Pozsonyu, ďalej sihoť *Szent-Endre*, *Szent-Margit* a *Csepel* blízko Budapešti, konečne na južnom konci sihoť *Mohács*.

Po Dunaji najväčšia rieka je *Tisza*, ktorá vyviera v stolici Mármaros, na kuse tečie v západnom smere, potom v južnom smere na dve strany delí uhorskú dolnú zem, konečne niže *Titela* do Dunaja sa vlieva. Tretia veľká rieka je *Dráva*, ktorá v juho-západnej čiasťke stolice Zala vteká do Uhorska, potom po južných krájoch stolice: Zala, Somogy a Baranya tečúce vlieva sa do Dunaja. Štvrtá veľká rieka naša je *Maros*, ktorá v stolici Csík má svoj počiatok, tečie v západnom smere a pri meste Szeged vlieva sa do Tisy.

Menšie rieky sú: *Morva*, ktorá pri Dévénye, *Vág*, ktorý pri Komárne, *Nyitra*, ktorá tiež pri Komárne, *Garam*, ktorý niže Esztergomu, *Ipoly*, ktorý pri Szobbe a *Temes*, ktorý v stolici Torontál vteká do Dunaja. Toto sú rieky ľavého brehu Dunaja. Na pravom brehu sú: *Lajta*, ktorá pri Magyar-Óváre, *Rába*, ktorá pri Győre a *Sárvíz*, ktorá pri Tolne spojuje sa s Dunajom.

Väčšie vedľajšie rieky Tisy na pravom brehu sú: *Nagyág*, *Bodrog* (ktorý z riek Latorcza, Ung, Laboreza, Ondova a Topoly pozostáva), *Hernád* so *Sajóvom* a *Zagyva*. Na ľavom brehu: *Szamos*, trojný *Körös*. *Maros* a *Béga*. Väčšie kanále sú: *Ferencz-csatorna* v stolici Bács, *Béga-csatorna* v stolici Temes a Torontál a *Sárvíz-csatorna* v stolici Fehér a Tolna.

Medzi jazerami najväčšie je *Balaton*, po ktorom aj parolode chodia; menšie jazerá sú: *Fertő*, *Velence* a *Palič*. Na výšinách Kárpátov sú tiež drobné jazerá, takrečené *morské oká*.

Vody naše, hlavne Tisza a Balaton chovajú mnoho rýb.

5. Podnebie Uhorska.

Podnebie našej vlasti je mierne, to jest ani veľmi teplé, ani veľmi studené. Avšak na dolnej zemi, pretože hlboko leží, je o mnoho teplejšie, nežli na horných vidiekoch. Vôbec je podnebie našej vlasti zdravé a k obrábaniu zeme veľmi prajné.

6. Obyvatelia Uhorska ohľadom jazyka a zaoberania sa.

V peknej vlasti našej žije blízko 15 millionov ľudí, ktorí sú z väčšej polovice Uhria, potom sú najpočetnejší Vlachovia, Slovania, Nemci, Taliani sú len v malom počte.

Obyvatelia na rovinách a kopečnatých vidiekoch bydliači sprevádzajú roľníctvo, vinárstvo, chovanie dobytká a rybárstvo, obyvatelia hornatých vidiekov ale radšej z baľníctva a struhárstva žijú a mnoho oviec chovajú. Vo väčších mestách prekvitá priemysel a obchod. Najdôležitejší je u nás obchod obilný, pretože sa u nás mnoho obilia rodí. Značný je u nás aj obchod s roznou lichvou a s ošípanými. Priemysel a obchod veľmi napomáhajú na všetky strany vedúce železnice a vodné cesty.

Z ohľadu náboženstva je väčšina obyvateľov rímsko-katolícka, ostatní obyvatelia sú rozličného vierovyznania. *Rímsko-katolíkov* ostrihomský arcibiskup a primaš krajiny uhorskej a jágerský, kaločský a záhrebský arcibiskup s 20 biskupami spravujú. *Grécko-katolíci* majú 1 arcibiskupa a 6 biskupov. *Grécko-východní* delia sa na srbskú a rumunskú metropolu; Srbi majú jedného patriarchu so 6 biskupami; grécko-východní Rumuni majú jedného arcibiskupa a dvoch biskupov. *Reformáti* delia sa na 5 cirkevných okresov; *luteráni* podobne. Každý okres má superjntendenta za hlavného kňaza. *Unitári* v Erdélye pod jedným biskupom stoja. Kňazov *židovských* rabbinami menujeme.

B) Družné (spojené) krajiny Uhorska.

Horvátsko a Slavonsko.

Južne od juho-západného vrškovitého vidieku, a juho-západne od uhorskej dolnej zeme je krajina Horvátsko-Slavonská, na jejž čelě stojí skrz uhorského kráľa vymenovaný *bán*. Krajinu túto menujeme *družnou* krajinou, lebo

patrí pod vládu uhorskú a isté dôležitejšie záležitosti spolu s nami pojednáva.

Pôda tejto krajiny je vrskovo-dolinatá, rieky jej sú: *Dunaj, Dráva, Sáva a Kulpa*: juho-západniu čiastku adriatické more obklučuje. Obyvatelia sú prevažne Horváti a Srbi, ktorí hlavne zaoberajú sa s chovaním lichvy a s obchodom ošipaných.

Horvátsko-Slavonskú krajinu ešte svätý László, kráľ pripojil k Uhorsku. Uhorsko, Fiume a Horvátsko-Slavonsko spoloču tvoria *Uhorskú državu*.

Krajina táto pozostáva z 8 stolíc:

1. **Stolica Varasd.** Sídelné mesto: *Varasd*, živé priemyselné a obchodné mesto.

2. **Stolica Belovár-Körös.** Sídelné mesto: *Belovár*, s chovaním lichvy.

3. **Stolica Verőcze.** Sídelné mesto: *Eszék*, má mnohé dielne, veľký obchod a silnú pevnosť. *Diakovár*, sídlo biskupa.

4. **Stolica Szerém.** Sídelné mesto: *O-Vukovár*, s obilným a vínovým kupectvom. *Pétervárad* má silnú pevnosť.

5. **Stolica Pozsega.** Sídelné mesto: *Pozsega*, roľnícke miesto s chovaním lichvy. *Lipik* má znamenitý kúpeľ.

6. **Stolica Zágráb.** Sídelné mesto: *Zágráb*, hlavné mesto krajiny, sídelné mesto arcibiskupa a horvátskeho bána, obchod a fabrický priemysel jeho je živý, má pekné budovy a učebné ústavy. *Károlyváros*, so značným obchodom. *Sziesek* je bohaté kupecké mesto.

7. **Stolica Modrus-Fiumé.** Sídelné mesto: *Ogulin*. Pri mori sú *Porto-Ré* a *Buccari*, prístavné mestá.

8. **Stolica Lika-Krbáva.** Sídelné mesto: *Goszpics*. *Zeng* a *Carlopagó* majú veľké obchodné prístavy morské.

III. RAKÚSKE CISÁRSTVO.

Okolo našej vlasti na všetky strany sú menšie-väčšie krajiny. Z pomedzi týchto na severo-východe, na severe, západe a juho-západe s nami susedné krajiny spoločne *Rakúskym cisárstvom* menujeme. Panovník týchto krajín je spolu aj našim kráľom.

V celom cisárstve žije asi 24 millionov ľudí, ktorí ku rozličným národnostiam patria a rozličnými jazykmi ho-

voja; hlavné zamestnania ich sú: vedľa priemyslu a obchodu roľníctvo a chovanie dobytká.

Rakúske cisárstvo spolu s našou vlastou je *Rakúsko-Uhorské mocnárstvo*.

V tomto cisárstve sú nasledujúce krajiny:

1. **Dolné Rakúsy**. Na západnej strane Uhorska. V južnej časti má pohorie Alpínske. Hlavné jej rieky sú: Dunaj, Morava a Lajta. Hlavné mesto: *Wien* na brehu Dunaja, je spolu hlavné a prestolné mesto cisárstva rakúskeho, má viac než 1 million obyvateľov. Je toto bydlisko panujúcej rodiny cisársko-kráľovskej. Má mnohé krásne budovy, početné školy, múzeum, mnoho, fabrik a kvetúci obchod. *Viedeňské Nové Mesto* má chýrnu vojenskú školu.

2. **Horné Rakúsy**, na oboch stranách Dunaja. Hlavné mesto: *Linc*. Horné a Dolné Rakúsy činia *arcieľnížatstvo rakúske*.

3. **Salzburg**, vrchovo-dolinatá krajinka. Hlavné mesto: *Salzburg*, pri rieke Salzach rečenej. *Gastein*, na romantickom vidieku s chýrnym kúpeľom.

4. **Štajersko**. Väčšia časť je vysokými horami pokrytá; železné baníctvo je tu svetochýrne. Hlavné mesto: *Grác*, pri rieke Mura, má značný priemysel a obchod. *Gleichenberg* má chýrny kúpeľ. *Maria-Cell* je starodávne, chýrne pútnické miesto.

5. **Karinthia**. Hlavné mesto: *Klagenfurt*, má olovené dielne.

6. **Krajna**. Hlavné mesto: *Laibach*, obchodné mesto.

7. **Tirolsko a Voralsberg**. Tu sa vypínajú s večitým sňahom pokryté vrchy Alpy. V južnej časti bývajú Taliani. Hlavné mesto: *Insbruck*, pekné mesto. *Merán*, staré hlavné mesto Tirolska.

8. **Rakúske primorie**. Hlavné mesto: *Triest*, na hrebu Adriatického mora; toto je prvý námorské kupecké mesto cisárstva rakúskeho. *Póla*, opevnený vojenský prístav.

9. **Dalmácia**, rozťahuje sa po východnom kraji Adriatického mora. Táto pomorská skalnatá krajina právne patrí pod korunu uhorskú, nateraz ale stojí pod správou rakúskych vrchností. Hlavné mesto: *Zára*, má opevnený prístav, je sídlom krajiny a iných hlavných úradov. *Spaláto* a *Ragúza* sú mestá s opevnenými prístavami morskými. *Cattaro* je opevnené mesto.

10. **Česko.** Krajina táto je jedna z najväčších krajín rakúskeho mocárstva, je dookola horami ohradená. Obyvatelia sú Česi a Nemci, ktorí kvetúci priemysel a baníctvo provádzajú. Hlavné mesto: *Praha*, starožitné, pekné a ľudnaté mesto na oboch brehoch Vltavy (Moldva). *Karlsbad*, svetopovedný liečivý kúpeľ. *Rumburg* je hlavné miesto pláteníctva.

11. **Morava.** Leží na severo-západnej strane našej milej vlasti, obyvatelia sú Česi a Nemci. Hlavné mesto: *Brünn*, v jehožto dielnach mnoho výborného súkna zhotovujú.

12. **Sliezske** (Szlézia). Leží od nás severo-západne. Obyvatelia mnoho plátna tkajú. Hlavné mesto: *Troppau*, má dielne súkenné, cukrové a na železný riad.

13. **Galicie.** Tiahne sa po severnom kraji našej vlasti. Pôda je tu pramenlivá, vrškovitá a dolinatá. Rieky jej sú: Vistula a Dniester. Hlavné mesto: *Lemberg*, avšak o mnoho peknejšie mesto je *Krakov* pri Vistule, dávno tu korunovali kráľov poľských, ktorí tu i bydlili.

14. **Bukovina,** pri východnom kraji Uhorska; je to malá hornatá krajinka. Obyvatelia sú z väčšiny Ruteni a Vlachovia. Býva tu aj niekoľko tisíc Uhrov. Hlavné mesto: *Černovice*.

15. **Bosnia a Hercegovina.** Tieto dve krajiny stoja pod vládou cisára rakúskeho a kráľa uhorského. Spoločná rakúsko-uhorská vláda ich spravuje. Obyvatelia sú Srbi, Horvati a Turci, ktorí sa roľníctvom, baníctvom a dochovávaním líchvy zaoberajú, so sušenými slivkami veľký obchod vedú. Hlavné mesto Bosnie: *Serajevo*, s pevnosťou pri rieke Bosna. Hlavné mesto Hercegoviny: *Mostar*.

IV. EURÓPA.

1. Krajiny Európy.

1. **Srbsko.** Od Bosnie východne, od nás ale južne leží. Väčšia rieka je tu Morava, ktorá do Dunaja vteká. Hlavné mesto: *Belgrád*, pri spojení sa Dunaja so Sávou. Tu býva kráľ srbský.

2. **Montenegro.** Od Srbska južne ležiaca, vrchami pokrytá malá krajinka. Hlavné mesto: *Cetinje*, kde panovník prebýva.

3. **Bulharsko.** Padá od Srbska na východ; s touto pod

jedného panovníka patrí aj *Východnia Rumélie*. Hlavné mesto tohoto spojeného mocnárstva je: *Sófia*, sídlo panujúceho kniežata bulharského. *Várna* je pevnosť na brehu Čierneho mora.

4. **Románia.** Leží na juho-východnej strane Uhorska. Pôda je tu nížina (lapály), len na severe a na severo-západe siahajú do nej odvetvia Kárpátov. Rieky sú: Olt, Seret a Pruth, ktoré do Dunaja tečú. Obyvatelia sú Rumuni. Hlavné mesto: *Bukarest*, sídlo kráľa románskeho.

5. **Turecko.** Od Východnej Rumélie južne a západne leží. Tu sa rozvetvuje pohorie Balkán. Obyvatelia sú z väčšej čiastky Turci, ktorí sú mohamedánskeho náboženstva. Hlavné mesto: *Konstantinápoly*, významité prístavné prímorné mesto, sídlo tureckého cisára (sultána). Mesto toto leží pri úžine morskej *Bosporus* nazvanej, ktorá spojuje Čierne more s Mramorovým morom.

6. **Grécko.** Leží južne od Turecka. Dávna sláva a moc tejto krajiny už len jako povest jestvuje. Obyvatelia sú Gréci. Hlavné mesto: *Athén*. Za dávna bolo veľmi povestné mesto, čo mnohé starožitné pamiatky dosvedčujú.

7. **Taliansko.** Západne od Turecka a Grécka za Adriatickým morom je *Appeninský* polostrov, ktorý zcela *Taliansko* zaujíma. Sem patria aj sihote *Sicília* a *Sardinia*. Hlavné mesto: *Rím*, veľmi staré mesto. Rím je sídlo hlavy katolíckej cirkve, pápeža. Z pomedzi mnohých znamenitostí sú spomenutia hodné pápežská palota *Vatikán* a svetochýrny chrám svätého Petra. Väčšie mestá talianske sú: *Velence*; je to na mnohých drobných ostrovoch Adriatického mora vystavené, podivné mesto. *Neapol*, blízko sopky *Vezúva*, *Florenz*, *Miláno* a *Turin* sú veľké mestá. *Genua* má značný morský prístav.

8. **Švajciarska republika.** Leží severne od Talianska v najvyššom kraji Alpov. Má mnohé pekné jazerá. Obyvatelia sú: Taliani, Francúzi a Nemci, ktorí najvýbornejšiu lichvu chovajú a priemysel vedú. Hlavné mesto: *Bern*. Znamenitejšie mestá sú: *Zürich* a *Genf*; v poslednejšom mnoho a najlepších hodín shotovujú.

9. **Nemecko.** Zo spojenia viac menších-väčších nemeckých krajín povstalo nemecké mocnárstvo; z pomedzi nich sú znamenitejšie *prusské*, *sasské*, *bavorské* a *vürtemberské* kráľovstvá. Panovník je nemecký cisár, ktorý je spolu aj

pruským kráľom. Severná čiastka je rovina, ktorú Germánskou rovinou menujeme; na južnej čiastke stoja Alpy. Má mnoho veľkých a plaviteľných riek. Obyvatelia sú z najväčšej čiastky Nemci, avšak žijú tam aj Francúzi a Poliaci. Hlavné mesto: *Berlin*, s palácom cisára, mnohými ozdobenými budovami a dielňami. Hlavné mesto bavorského kráľovstva je *München*, v Sasku je hlavné mesto *Dresden*, hlavné mesto Vürtembergska je *Stuttgart*. Znamenitejšie mestá ešte sú: *Lipese*, *Hamburg* a *Bréma*, s veľkým kupectvom.

10. **Russko.** Leží severne od mocnárstva rakúsko-uhorského. Pôda je tu čistá rovina, na severe neúrodná, avšak v južnej čiastke rodí sa mnoho obilia. Väčšie pohoria sú Kaukaz a Ural; v baniach Uralu je mnoho zlata, striebra, platiny ba áno aj diamantov. Ruskú državu viaceré morá obklučujú, vnútrajší priestor ale mnohé veľké rieky a rozsiahle jazera zvlazujú. Hlavné mesto: *Petrohrad*, sídlo cára a jedno z najpeknejších miest sveta pri hrdlišti rieky Neva rečenej. *Moskva* bola za dávna hlavné mesto Ruska. *Odessa*, na brehu Čierneho mora ležiace mesto s prístavom. *Varšava*, hlavné mesto niekdajšieho Poľska. Obyvatelia Ruska sú: Rusi, Poliaci a Finni.

11. **Švédsko a Norvégsko.** Leží od Ruska západne. Tieto spojené dve krajiny zaujímajú celý Škandinávsky polostrov, jehož východná čiastka je rovina, ale na západnej čiastke sú strmé vrchy. Podnebie je tu studené. Hlavné zamestnanie obyvateľov je poľovačka, rybárstvo, roľníctvo a baníctvo. Hlavné mesto Švédska je *Stokholm*, Norvégska ale *Kristiánia*.

12. **Dánia.** Južne od škandinávského polostrova padá dánske kráľovstvo, ktoré z jedného väčšieho polostrova a z viac menších ostrovov záleží. Hlavné mesto: *Kopenhagen*, morské prístavné mesto. K Dánii patrí aj ďaleko na severe ležiaca siňof *Izland*, kde je sopka *Hekla* rečená.

13. **Hollandia.** Od Nemecka západne pri severnom mori leží. Proti jehožto výlevom umelecky stavané násypy bránia krajinu. Obyvatelia tejto malej vzdelanej krajiny zaoberajú sa roľníctvom, zahradníctvom a námorníctvom. Hlavné mesto: *Hága*, sídlo kráľa. *Amsterdam* a *Rotterdam* sú kúpecké mestá.

14. **Belgicko.** Leží južne od Hollandie. Pôda je tu nížina a veľmi úrodná, má kvetúce kupectvo a priemysel.

Hlavné mesto: *Brüssel*, sídlo kráľa; tunajšie čipky sú svetochýrne. *Ostende* je povestné kúpeľné miesto.

15. **Veľká Británia.** Od Švédska a Norvégska juhozápadne sú Brittske ostrovy; väčšieho ostrovu južná čiastka je *Anglia*, severná čiastka je *Škótsko*, menší ostrov je *Irsko*. Celý priestor je zväčša vrchovitý. Ohľadom fabrického priemyslu a námorníckej vojenskej sily je prvá na svete. Hlavné mesto: *London*, sídlo anglického kráľa, je to najľudnatejšie a najbohatšie kupecké mesto sveta. *Liverpúl* a *Menchester* majú veľké kupectvo a kvetúci priemysel. Hlavné mesto Škótska je *Edinburg*; hlavné mesto Irska je *Dublin*.

16. **Francúzsko.** Leží južne od Belgicka. Z ohľadu ľudnatosti, dobrobytu a vzdelanosti je francúzska republika država prvého rangu Európy, ba celého sveta. Na východe hraničia ju Alpy, na juhu Pirenejské pohorie a mnohé rieky zvlažujú jej pôdu. Pôda je tu úrodná; víno a ovocie má výborné. Hlavné mesto: *París*, najpeknejšie mesto sveta s dvoma milliony obyvateľov; má krásne budovy. V Stredozemnom mori ležiaca sihoť *Korzika* ku Francúzsku prináleží.

17. **Španielsko.** Leží južne od Francúzska. Tieto dve veľké krajiny oddeľuje Pirenejské pohorie. Povrch tejto krajiny je vrškovitý, avšak pri riekach sú úrodné roviny. Na juhu úzka užina morská spojuje Atlantický oceán so Stredozemným morom; táto užina morská menuje sa *Gibraltár*. Obyvatelia sú Španielci, ktorí sa s roľníctvom zaoberajú. Hlavné mesto: *Madrid*, tu býva kráľ španielsky.

18. **Portugália.** Leží južne od Španielska popri Atlantickom mori. Obyvatelia sú Portugálci, ktorí sa z väčšej čiastky s kupectvom a morskou plavbou zaoberajú. Hlavné mesto: *Lissabon*, pri hrdlišti rieky Tajó, sídlo portugálskeho kráľa. Portugálsko a Španielsko jeden veľký polostrov zaujímajú, ktorý od pohoria na jeho severnej strane sa rozľahujúceho *Pirenejským* polostrovom menujeme.

2. Európa vôbec.

Rakúsko-Uhorská država, Srbsko, Montenegro, Bulharsko, Románia, Turecko, Grécko, Taliansko, Švajciarsko, Nemecko, Rusko, Švédsko a Norvégsko, Dánia, Hollandia, Belgicko, Veľká Británia, Francúzsko, Španielsko a Portugália ležia na veľkom kuse zeme, ktorý priestor menujeme: Európa.

Európa sama v sebe je ohromne veľký polostrov, ktorý len na východe súvisí so suchou zemou. Hranice Európy sú: Na severe Ladové more, na západe Atlantický oceán, na juhu Stredozemné more, Čierne more a pohorie Kaukáz, na východe Kaspické jazero a pohorie Ural.

Väčšie polostrovy sú: *Škandinávia*, na ktorom sú Švédsko a Nórvécko; polostrov *Pirenei*, s kráľovstvami Španielskom a Portugálskom; polostrov *Appennini*, s Talianskom a polostrov *Balkán*, ktorý z menších-väčších, od nás južne ležiacich krajín záleží.

Väčšie ostrovy sú: *Britské ostrovy*, ktoré tvoria Anglicko, Škótsko a Irsko; *Izland* patrí k Dánii; *Korzika* ku Francúzsku; *Sardinia* a *Sicilia* ku Taliansku; *Kandia* (Kréta) k Turecku prináležia.

Pohoria Európy sú: *Ural*, *Kaukáz*, *Balkán*, *Kárpáty*, *Apennini*, *Pirenei* a *Alpi*. Sú tu aj sopky; tieto sú: *Etna*, *Veziv* a *Hekla*. Väčšej rozsiahlosti roviny sú: v Rusku rovina *Sarmata*, v Nemecku rovina *Germán* a v Uhorsku *Dolnia zem*.

Z pomedzi riek najväčšia je *Volga*, ktorá prez Rusko tečie a do Kašpického jazera sa vlieva. *Dunaj* vyviera v Nemecku v takzvanej Čiernej hore, tečie prez Bavorsko, Rakúsko, Uhorsko a na severe Srbska sa dotýka, je hraničnou riekou medzi Romániou a Bulgáriou, konečne v troch ramenách padá do Čierneho mora.

Z pomedzi jazier sú spomenutia hodné: *Kašpické jazero*, *Ladoga* a *Onega* v Rusku, *Wenern*, *Wettern* a *Maelar* v Škandinávii, *Genfské* a *Zürichské* jazero vo Švajciarsku a v našej peknej vlasti *Balaton*.

Pôda Európy je vôbec úrodná, len na severe je rastlinstvo biedneho vzrastu.

Počet obyvateľov Európy je 360 millionov, ktorí k bielemu čili kaukazskému plemenu patria.

V. ÁZIA (ÁZSIA).

Od Európy východne a juho-východne rozprestiera sa najväčšia čiastka sveta *Ázia*, ktorá je pekrát toľká ako Európa. K Ázii patria od nej východne a juho-východne ležiace skupenia ostrovov: *Japán*, *Filippin* a *Sunda* ostrovy.

Hranice od severu *Severné ľadové more*, na východe *Tichý oceán*, na juhu *Indický oceán*, na západe *Stredozemné more*, rieka *Ural* a *Uralské pohorie*.

Povrch zeme na severe je nížina, na juhu a prostriedku vrchovitá. Hory a roviny sú obrovské. Najväčšie pohorie je *Himalája*, ktorého najvyšší končiar je *Everest*; od tohoto severne vypínajú sa *Altajské vrchy* a ďalej na východ sňazníky *Dauri*.

Od Altajských vrchov na sever až po Ľadové more rozprestiera sa veľkej rozsiahlosti rovina *Sibéria* menovaná, ktorej väčšia časťka je neúrodná. Na južných a východných stranách Ázie bujne rastú rastliny každého druhu.

Vo vrchoch nachádza sa zlato, striebro, meď a iné kovy vo veľkom množstve. V horách a na pustatinách žijú všetky zvieratá. Tu sú slony, levy, tygry, ľavy, krokodíle, hady a veľké hajná opice.

Medzi riekami najväčšie sú: *Jancsekiang*, *Hoanghó*, *Amur* a *Ob*; menšie sú: *Indus*, *Tigris*, *Eufrát*, *Ganges* a *Jordán*. Jazerá sú: *Kašpické*, *Aralské* a *Bajkalské*, konečne *Mrtvé more* v Palestíne.

Najväčšie ostrovy sú: *Japánske*, *Filippínske* a *Sunda* ostrovné skupenia v Tichom Oceáne; *Ceilon* v Indickom mori; ďalej *Rhódus* a *Ciprus* v Stredozemnom mori.

Polostrovy na východe sú: *Korea* a *Kamsatka*, na juhu *Arábia*, *Prednia* a *Zadnia India*, na západe *Malá Ázia*.

Obyvatelia delia sa od európanov nielen dľa národnosti, lež aj dľa barvy tváre; tak na pr. mongoli sú žltej barvy, maláji sú barvy olejovo-barnavej. Na tejto častke sveta žije 830 millionov ľudí, ktorých prevažná časťka z ohľadu vzdelanosti veľmi zaostala.

Krajiny Ázie sú nasledujúce:

1. **Aziatické Rusko.** Je toto najväčšia, avšak menej ľudnatá a úrodná krajina, ktorej väčšiu časťku Sibéria zaujíma. Hlavné mesto: *Tobolsk*.

2. **China.** Od aziatického Ruska južne leží China, ktorá aj Mongolsko, južnú časťku Mandžúrie a Tibet v sebe obsahuje. Toto je najľudnatejšia država sveta. Odtiaľto pochádza porcellán a hodvabný červík; má svetochýrne dorábanie teji (theé). Hlavné mesto: *Peking*. Najväčší prístav morský: *Sang-hai*.

3. **Japán.** Od Chíny východne podobného mena ostrovy

zaujima. Toto je najvzdelanejšia krajina v Ázii. Hlavné mesto: *Tokio* (Jeddo).

4. **Zadnia India.** Od Chíny je južne. Je toto majetok Angličanov a Francúzov, Znamenité mesto: *Singapur*.

5. **Prednia India.** Od prvej leží západne. Sem patrí aj ostrov Ceylon. Krajina táto je majetkom Angličanov. Hlavné mesto: *Kalkutta*, bydlisko anglickeho správea krajiny pri hrdlišti rieky *Ganges*.

6. **Juho-aziatický svet ostrovov.** Od Zadnej Indie južne padá a obsahuje v sebe ostrovy Sunda a Filippin, medzi ktorými sú najväčšie *Borneo*, *Sumatra*, *Jáva* a *Celebes*. Hlavné mesto: *Batavia* na ostrove Jáva.

7. **Beludžistán.** Od Prednej Indie západne sa rozširuje. Hlavné mesto: *Kelat*.

8. **Afghanistán.** Leží severne od Beludžistána. Hlavné mesto: *Kabul*.

9. **Perzia.** Leží západne od predne spomenutých. Hlavné mesto: *Teherán*, sídlo šaha, t. j. kráľa perského.

10. **Arábia.** Toto je od Perzie juho-západne ležiaci veľký polostrov. Hlavnejšie mestá sú: *Mekka* a *Medina*; Mekka je sväté mesto pútnikov mohamedánskych.

11. **Aziatické Turecko.** Záleží zo západných pri mori ležiacich krajín. Sem patria: *Arménia* (Örményország), *Síria* a *Palestina*. Výbornejšie mestá sú: *Smirna*, *Damaskus* a *Jeruzalem*.

VI. AFRIKA.

Afrika je trikrát toľká ako Európa, od ktorej južne padá. Túto časťku sveta so všetkých strán more obklučuje, a síce od severu Stredozemné more, od východu Suezský kanál, Červené more a Indický oceán, od juhu a na západe Atlánsky oceán.

Veľká časťka Afriky je hornia zem (felföld), ktorej vnútrajšok je zväčša neznámy. Vyššie pohoria sú na severe *Atlas*, na východe *Abessínska* vyšina, od tejto na juh sú najvyššie končiare Afriky: *Kénia* a *Kilimandžaró*.

V Afrike je málo riek. Znamenitejšie sú: *Nilus*, ktorý severne tečie a do Stredozemného mora padá. Východne tečie *Zambezi*, západne *Kongó*, *Niger*, *Senegál* a *Gambia*.

Ostrovy sú: na východe *Madagaskar*, na západe *Azórské*, *Kanárske*, *Zöldfok* a *Svätá Helena* (Szt-Ilona) ostrovy.

Severnej Afriky veľkú časť zaujíma obrovská piesočnatá púšť, *Sahara* rečená. Vo východnej časti sú veľké jazerá.

Na celej tejto časti sveta panuje veľká horúčosť, ale pritom je tu rastlinná úrodnosť podivná. Kávová krovina darí sa tu i divoko a sú tu celé háje palmové, áno ešte aj v oázach Sahary nachádzajú sa datľové palmy. V horách žijú slony, levy, krokodíle, nosorožci, na pustatinách ale pštrosy prebývajú. V baňach je zlato, striebro, kamenné uhlie a železo, v južnej Afrike ale mnoho diamantov baníci vykopávajú.

Domorodí obyvatelia sú čiernej kože, menujú sa *muríni* (néger), ktorí sú z väčšej časti nevzdelaní, diví ľudia. Počet obyvateľov je 170 millionov.

Krajiny Afriky sú nasledujúce:

1. **Egypt**. V severo-východnej časti Afriky, rieka Nilus ju zvláhuje a činí úrodnou. Hlavné mesto: *Kairó*. Sem patrí na juh padajúca krajina *Nubia*.

2. **Abessinia**. Leží juho-východne od Egypta, je vrchovitá krajina pri Červenom mori. Hlavné mesto: *Gondár*.

3. **Berbersko**. Je v severnej Afrike. Záleží zo štyroch krajín. Tieto sú: *Tunis*, *Tripolis*, *Algír* a *Marokko*, všetky štyri majú podobného mena hlavné mestá.

4. Na východe, juhu a západe ležiace pobrežné vidieky sú z najväčšej časti európskej osady (gyarmatok). Z týchto sú spomenutia hodné: na západných brehoch morských *Senegambia*; od tejto južne leží horná a dolná *Gvinea*; od týchto dvoch na západ rozprestiera sa država *Kongó*; južne *Fokföld*. Odtiaľto na sever ležiacich priestoroch bývajú *búri*, *zulukafferi* a viac iných plemien polodiví ľudia.

5. **Sudán** lebo **Nigrícia** menuje sa vnútrajšok Afriky s mnohými krajinami, ktoré sú nám európanom z väčšej časti ešte neznáme.

VII. AMERIKA.

Amerika je za Atlantickým oceánom západne od Európy a Afriky. Menuje sa aj Novým svetom, lebo pred 400 rokami bola vnaidená od Kristofa Kolumbusa. Záleží zo dvoch

veľkých kusov, totižto : zo *Severnej a Južnej Ameriky*, a tieto *Panama* rečená zemská užina spojuje.

Priestor jej je štyrikrát tolký ako Európa a počet obyvateľov je 150 millionov, ktorí sú z väčšej čiastky potomci sem dovandrovaných Európanov.

Povrch Ameriky je najväčším dielom rovina, ale sú tu aj rozsiahle pohoria. Na západnom kraji obojej Ameriky tiahne sa pekná reťaz vrchov vonkoncóm a síce skoro v takej dĺžke, jak je dlhá celá Amerika. Vo vnútrajšku týchto vrchov sú bohaté bane na zlato, v údoliach sú hojné pramene kamenného oleja. V južnej Amerike sú aj diamantové bane. Táto reťaz vrchov menuje sa *Andské* pohorie.

Ameriku na severe Severné ľadové more, na východe Atlantický oceán, na juhu Južné ľadové more, na západe Veľký oceán obkľučujú.

Obrovské, najväčšie rieky sú zvláste : *Mississippi*, *Svätý Laurinc* a *Amazon*. Sú tu i veľké jazerá, a síce : *Vyššie jazero*, *Micsigen*, *Huron*, *Erie* a *Ontario*.

Z ohľadu úrodnosti prevyšuje Amerika všetky iné čiastky sveta. Priestor jej zaujímajú bohaté obilné polia, hojne sa tu rodí cukrová trst, bavlna a tabak. V lesoch krásne sa daria palmy, bavlnové kroviny, brečtany, figy, ananásy a chiníny; tu prekvitá kakaový strom. z jehožto ovocia zhotovujú čokoládu; Amerika je vlasť kukurice, tabaku a zemiakov. Zo zvierat žije tu aguár, striebrová liška, hrkotavý had a celé hajno opíc. Tu žije aj *kondor* menovaný orol a žijú všeliaké druhy najmenších vtákov: kolibri menovaných.

Hlavné zamestnanie obyvateľov je roľníctvo, baníctvo, námorníctvo a rybárstvo. Na severnej čiastke žijú *Eskimáci*.

V Amerike sú nasledujúce krajiny :

A) V severnej Amerike.

1. **Grönland** (Grónsko). Tento veľký ostrov leží pod studeným pásmom, preto je ľudnatosť jeho malá. Obyvatelia sú tu Eskimáci, ktorí sa z lovenia veľrýb (czethal) a tuleňov (fóka) živia. Hlavné mesto : *Godhavn*.

2. **Brittská Severná Amerika**. Toto je majetok Angličanov. Väčšie mestá sú : *Quebeck* a *Montreal* (Montril), obe pri rieke Svätého Laurinca (Szt-Lörincz fofyam).

3. **Sjednotené Štáty** (Egyesült-Államok). Toto je naj-

ľudnatejší a najkvetúcejší štát Ameriky. Hlavné mesto: *Washington* (Vasingtn), *New-York* (Nju-Jork) veľmi veľké a ľudnaté kupecké mestá. Tiež veľké mestá sú: *Csikágo*, *Filadelfia* a *Cincinnati*.

4. **Mexiko**. V juho-západnej čiasťke Severnej Ameriky ležiaca republika, s hlavným mestom: *Mexiko*.

5. **Stredno-amerikánske republiky** od Mexika južne padajú; sem patria na východ padajúce ostrovy: *Kuba*, *Haiti*, *Jamaika* a *Portoriko*, ktoré nedávno od Španielska odňali Sjednotené štáty.

B) V južnej Amerike.

1. **Equador**, hlavné mesto: *Quito* (Kitó).

2. **Kolumbia**, hlavné mesto: *Bogota*.

3. **Venezuela**, hlavné mesto: *Carakaz*.

4. **Guyana**, majetok Angličanov, Francúzov a Holáďčanov. Znamenité mestá sú: *Cayenne*, *Georgetown* (Dsordstaun) a *Paramaribó*.

5. **Brazília**, veľmi rozsiahla republika. Hlavné mesto: *Rio de Janeiro* (Zsaneiro).

6. **Bolivia**, hlavné mesto: *La-Paz*.

7. **Peru**, hlavné mesto: *Lima*.

8. **Chile**, hlavné mesto: *San-Jagó*.

9. **Argentínia**, hlavné mesto: *Buenos-Aires*. Sem patri aj na južnom konci ležiaca *Patagónia* a *Ohnivá zem*.

10. **Paraguay**, hlavné mesto: *Assunzion*.

11. **Urúguay**, hlavné mesto: *Montevideó*.

VIII. AUSTRÁLIA.

Austrália leží od Ázie južne, medzi Indickým a Tichým oceánom. Toto je najmenšia čiastka sveta, ktorej ešte jedna čiastka je neznáma. Pozostáva z troch väčších a z mnohých menších ostrovov.

Hranice na severe a východe sú Veľký oceán, na juhu a západe ale Indický oceán.

Spomenutia hodné pohorie je *Modré pohorie*, z pomedzi riek je značná *Murray*. Medzi plodinami, hlavne medzi zvieratmi sú aj také, jaké sa inde nenachádzajú, na pr. kenguru.

Pôda je tu chudá, preto je tu aj rastlinstvo biedne, avšak vystaňovalci s prospechom udomácnili tu dorábanie obyľia, ovocné stromy a domáce zvieratá. V baňach nachádza sa množstvo zlata.

V Austrálii žije asi šesť millionov ľuďi. Počet pôvodných obyvateľov sa vždy miňa. Južné a východné vidieky vystaňovalci zľudnatili, z ktorých je najviac Angľičanov a Nemcov. Zamestnanie ich je hlavne chovanie ľichvy a baníctvo.

Zriadených krajín tu nielo, lež sú tu od európskych pristaňovalcov založené kolonie (gyarmatok), v ktorých jesto viac kvetúcich miest. Z pomedzi týchto sú najhlavnejšie: *Sidney*, pristaňvé mesto na východnom brehu morskem, sídlo angľického vľadára; *Melbourne* (Melbörn) na juho-východe, s angľickou hlavnou školou.

Na pevnine sú nasledujúce kolonie: na severo-východnej čiastke *Zem kráľovnej* (Királyné földje), od tejto na juh padá *Nový Južný Wales* (Új-Déli-Wales), južne *Viktoria*, odtiaľto na západ *Južná Austrália* a od tejto zase na západ *Západná Austrália*.

Najväčšie ostrovy sú: *Tazmánia*, *Nový Zéland* a *Nová Guinea*, ktoré s ostatnými okolo nich ležiacimi mnohými ostrovami pod spoločným menom *Polinézia* sú známe.

IX. ZEMEGUĽA (FÖLDGÖMB).

Európa, Ázia, Afrika, Amerika a Austrália sú čiastky zeme. Týchto päť čiastok zeme a k nim prislúchajúce ostrovy menujeme suchou zemou.

Okolo týchto piätich čiások zeme rozširujú sa päťoraké morá, tieto sú: Tichý oceán, Atlantický oceán, Indický oceán, Severné ľadové more a Južné ľadové more. Tieto sa ináč aj svetovými morami menujú.

Čiastky zeme a morá sú na povrchu veľkého telesa, ktoré menujeme *Zemou*. Zem vyobrazujúcu okrúhlejš podoby vzorku (ábra) *zemeguľou* (földgömb) menujeme. Voda na povrchu zeme zaujíma trikrát toľký priestor ako pevnina.

Zem nestojí nepohnutelne jako sa nám zdá, lež sa dvojako pohybuje. V každých 24 hodinách otočí sa *okolo seba samej*, z čoho deň a noc povstáva; za 365 dní jedonkrát *obíde Slnko*, čo jednemu roku zodpovedá. Rok vedľa toho,

jako zem proti Slnku stojí, na štyry ročné čiastky (évszak) delíme; tieto sú: jaro, leto, jaseň a zima.

Prostriedkom vnútrajška zeme myslená línia, okolo nejže točí sa celá zemegula, je *osa zeme*. Konečné body zemskej osy menujeme *točne* (földsarkok). Okolo obydvoch točňových bodov je večitá zima. Od točne v jednakej diaľke okolo zeme myslený najväčší kruh menujeme *rovníkom* (egyenlítőnek). Rovník je 40 tisíc kilometrov dlhý a delí Zem na dve jednako veľké polgule — na severnú a južnú. Okolo rovníka je večité leto.

S rovníkom rovnobežne ťahajú sa *kruhy šírostí*, z ktorých sú dôležité severný a južný kruh točňový, obratník raka a capa. Tieto štyry kruhy delia sa na päť pásmov, totižto: na 2 studené, na 2 mierne a na jedno horúce pásmo.

Na zemeguli aj také kruhy vidíme, ktoré sa prez točňové kruhy ťahajú, tieto sú *poludníky*. Za prvý poludník berie sa ten, ktorý ide prez ostrov *Ferro*. Tento poludník podobne na dve rovné polovice delí zemeguľu: na *východnú* a *západnú*. Na východnej pologuli má miesto Európa, Ázia, Afrika a Austrália, na západnej pologuli ale je Amerika.

Na celej Zemi býva asi 1500 millionov ľudí. Títo ku mnohým rozdielnym národom prináležia. Dľa spoločných ich vlastností delíme ľudstvo na 5 hlavných rodov:

1. Kaukazské plemä, bielej kože; obyvatelia Európy.
2. Mongolské plemä, žltej kože; bývajú v Ázii.
3. Murínske plemä, čiernej kože; bývajú v Afrike.
4. Indiánske pläme, medeno-červenej kože; bývajú v Amerike.
5. Malajské pläme, olejovo-brunatej kože; obyvatelia Austrálie.

Z pomedzi týchto sú jak telesne, tak duševne najvyvinutejší ku kaukazskému plemenu prislúchajúci ľudia; zatým ale malajského plemäna ľudia dľa vyvinutia telesného a vzdelanosti stoja na najnižšom stupni.

X. SÚSTAVA SLNEČNÁ A SVETA.

Keď sa vonku v slobode poobzeráme, vidíme okolo seba okrúhly kus zeme, ktorý je tým väčší, čím vyššie stojíme. Ponevác za týmto kruhom ďalej nevidíme, preto ho menu-

jeme obzorom (látkör). Ono modré sklepenie, ktoré zdá sa dotýkať s našim obzorom, je *obloha nebeská*, ktorá nenie nič iného, jako nesmierne veľký prázdny priestor.

Na oblohe nebeskej vidiače väčšie-menšie ligotavé body sú nebeské telesá, z pomedzi ktorých *Slnko* dáva nám svetlo a teplo. Slnko je okrúhlej podoby. Priestrannosť Slnka je ohromne veľká a nestojí nepohnuteľne, lež točí sa okolo svojej osy. Od našej zeme je na 160 millionov kilometrov vzdialené a asi poldruha miliona krát tak veľké, ako naša zem.

V noci svietiaci mesiac je tiež guľaté, pevné teleso, ale nenie na ňom nič živého a je päťdesiat krát menší od našej zeme. Mesiac točí sa okolo našej zeme a s ňou točí sa aj okolo slnka. Asi štyristo kilometrov je vzdialený od našej zeme a zem za 28 dní obchodí.

Mesiac dostáva svoje svetlo od Slnka, a nám len vtedy svieti, keď je jeho od Slnka osvietená čiastka k nám obrátená. Z tohoto povstáva prvá a posledná štvrť, spln a nový mesiac.

Okrem našej Zeme ešte mnohé iné telesá točia sa okolo Slnka, ktoré všetky od Slnka dostávajú svoje svetlo a teplo. Tieto všeobecne *hviezdami* (csillagok) menujeme. Medzi hviezdami najjasnejšia je *Venuša*, ktorú aj zornicou menujú.

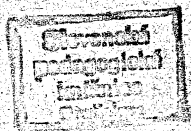
Jednu čiastku hviezd menujeme bludicami, ale sú aj také nebeské telesá, ktoré majú dlhú vlasovitú žiaru za sebou, toto sú *vlasatice* (üstökösök).

Všetky nebeské telesá, ktoré sa okolo Slnka točia a od neho svetlo dostávajú, so Slnkom spolu menujeme *Slnčnou sústavou*. Avšak okrem našej slnečnej sústavy sú ešte aj mnohé iné slnečné sústavy, tieto však ale tak ďaleko sú od nás, že slobodným okom ani jednu z nich nemôžeme vidieť.

Prostredné nebeské telesá slnečných sústav menujeme *stálice* (álló csillag). Takáto stálica je aj naše Slnko. Znamenitá je na severnom nebi skvejúca sa *Polnočná hviezda* (Sarkcsillag). Nepočetné stálice do jednotlivých skupenín riadime. Takéto skupeniny sú: *Kosec* (Kaszás), *Veľký voz* (Gönczöl szekere), *Malý medveď* (Kis medve), *Kvočka* (Fias-tyúk) a iné. Tieto aj slobodným okom možno vidieť. Sústavy slnečné spolu *Svetskou sústavou* (Világrendszer) menujeme. Naša Zem je len nepatrná čiastočka sústavy sveta.

OBSAH.

I. Predbežné známosti	3
1. Rodisko, obec	3
2. Obecný chotár	4
3. Reč a náboženstvo obyvateľov obcí	4
4. Malá a veľká obec, mesto	5
5. Strany sveta	5
6. Hora, dolina, rovina	6
7. Vody tekúce a stojace	6
8. Cesty a okršlek	7
9. Slúžnovská ochódza a stolica	7
10. Obraz priestoru (mappa)	8
II. Uhorské mocnárstvo (država)	9
A) Uhorsko	9
1. Uhorská dolná zem	9
2. Juho-západný vrškovatý vidiek	11
3. Severo-západná horná zem	13
4. Severo-východný hornatý vidiek	15
5. Juho-východná horná zem	16
6. Mesto Fiume a jeho okolie	17
Sobieranie	18
1. Uhorsko vôbec	18
2. Hranice uhorskej krajiny	18
3. Povrch a plodiny Uhorska	18
4. Vody uhorskej krajiny	19
5. Podnebie Uhorska	20
6. Obyvatelia Uhorska ohľadom jazyka a zaoberania sa	20
B) Družné (spojené) krajiny Uhorska	20
Horvátsko a Slavonsko	20
III. Rakúske cisárstvo	21
IV. Európa	23
1. Krajiny Európy	23
2. Európa vôbec	26
V. Ázia (Ázsia)	27
VI. Afrika	29
VII. Amerika	30
VIII. Austrália	32
IX. Zemeguľa (Földgömb)	33
X. Sústava slnečná a sveta	34

Alkalmi ajándéku legalkalmasabb

ifjúsági iratok és képeskönyvek.

Megjelentek és megrendelhetők a Szent-István-Társulat könyvkiadóhivatalában

(Budapest, VIII. ker., Szentkirályi-utca 28. sz.)

<i>Akantisz V. Japáni mesék.</i> Kötve	kor.	2.40
<i>Anhi A. Falusi gyermekek könyve.</i> Ára kötve	«	—80
<i>Aranka,</i> vagy az alázatosság diadala a kevelység fölött. Kötve	«	1.—
<i>Baján Mihály</i> dr. László főherceg élete és halála. Ára kötve	«	1.20
<i>Büttner Juliá.</i> Az édes mostoha. 4 képpel. Ára kötve	«	2.—
<i>Büttner Lina.</i> Testvérek vagyunk. 4 képpel. Ára kötve	«	2.—
— <i>Juliánka.</i> Elbeszélés serdülő leányok sz. 4 képpel. Kötve	«	1.60
<i>Czike Imre.</i> Felhőmesék. Ára kötve.	«	1.20
<i>Demény Dezső.</i> Vallásosság és kincsvágy. Ára kötve	«	2.—
<i>Dickens K.</i> Twist Olivér. Ifj. regény. Ára kötve	«	2.—
<i>Dorsey Anna.</i> A lelkiismeret. Amerikai elbeszélés. Ára kötve	«	1.60
<i>Fullerton Georgina.</i> Laurencia. Elbeszélés. Ára kötve	«	2.40
<i>Gruber-Hörl.</i> Martini Gusztáv életrajza. Ára vászonkötésben	«	1.60
<i>Hasznos mulattató.</i> Diszes vászonkötésben	«	1.60
<i>Hasznos olvasmányok az ifjúság számára.</i> Ára kötve	«	2.—
<i>Hattler-Tóth.</i> Virágcsokor a kath. gyermekkertből. Kötve	«	1.60
<i>Ifjúság könyve.</i> Elbeszélések és költemények. Ára kötve	«	2.—
<i>Ifjúsági olvasmányok.</i> Képekkel. Ára kötve	«	2.—
<i>Az ifjúság öröme.</i> Ifjúsági olvasmányok. Öt kötet. Ára fél- vászonkötésben kötetenkint 1 kor. 60 fill. — Egész vászon- kötésben kötetenkint	«	2.40
<i>Karácson Imre.</i> Szent Imre herceg. Elet- és jellemrajz. Kötve	«	1.20
<i>Karácsonyi képeskönyv jó gyermekek számára.</i> Ára kötve	«	2.40
<i>Két fiu története.</i> Ára kötve	«	—50
<i>Kincs István.</i> A testvérek. Ifjúsági elbeszélés. 2 képpel. Kötve	«	—80
— <i>A vadon gyermeke.</i> Ifjúsági elbeszélés; 2 képpel. Kötve	«	—80
<i>Kisfaludy Árpád.</i> Levelek hugomhoz az olvasásról. Ára füzve. 1 kor. 20 fill., kötve	«	2.—
<i>Latkóczy Mihály.</i> Magyar szentegyházak regéi. Ára kötve	«	2.40
<i>Levelek az első szentáldozás után.</i> Francziából ford. <i>Stadler</i> <i>Endre.</i> Ára félvászonkötésben 50 fill., egész vászonkötés	«	—80
<i>Lőrincz Gyula</i> dr. A magyar történet századai. Diszes vászonk.	«	1.60
<i>Márta</i> naplója. A női ifjúságnak ajánlva. Kötve	«	2.40
<i>Milleniumi Emlékkönyv.</i> Sok szép képpel. Diszes vászonkötés	«	1.60
<i>Pap bácsi.</i> Miklós országa. Verses elbeszélés jó gyermekek számára. Ára	«	1.20
— <i>Karácsonyi aranykönyv.</i> Ára szines egész vászonkötésben.	«	4.—
<i>Pintér Kálmán.</i> Irodalmunk a Milleniumig. Ára kötve.	«	1.60
— <i>Magyar drámai mesék.</i> Angol félvászonkötésben	«	2.—
<i>Pokorny Emánuel.</i> Színjátékok ifjúsági szinpadra. I. kötet. (Tartalma: Vértanu-család. — Morus Tamás.) Ára kötve	«	1.60

*Jankovics R. Rudolphus Varied.
Bulla György Domi, 2*

Pokorny Emánuel. Színjátékok. II. kötet. (Tartalma: A padlás-szobában. — Az örökség. — Inkognitó. — Az igazgató ur. — A fogadás.) Ára kötve	kor. 1.60
Prónai Antal. Kis barátainak. Versek, történetek. Kötve	" 1.60
Rolfus-Ploskál. Beppo, a lazzaroni fiu. Nápolyi elbeszélés. Ára vászonkötésben	" 1.60
Seeburg József. Egyiptomi József. A mi kedves Üdvöztőnk Jézus Krisztusnak megragadó előképe. Ára kötve	" 2.40
Sötét napok. A három árva. Elbeszélések. Ára kötve	" 1.60
Szabad órákra. A kath. ifjuság számára. Ára kötve	" 2.—
Szabó Imre. A falu őrangyala. Ára kötve	" 1.40
A szárműzött leánya. Füzve	" —.40
Számord Ignác. Kicsinyek áhitata. Ára egész vászonkötésben.	" 2.—
Sziklay János. A torony története. <i>Kincs István.</i> Gonosz idők. Két elbeszélés. Kötve	" 1.60
Sziklay J. Tisztító tűzön át. Ifjúsági regény. Ára kötve	" 2.20
— A magyar sziv. Kötve	" 2.40
Tanulságos olvasmányok az ifjuság számára. Képek. Kötve	" 1.60
Vaszary Kolos. A várnai csata. Füzve	" 1.—
Wiseman. Öröklámpa. Félvászonköt. 50 fill., egész vászonköt.	" —.80

Ijúsági imakönyvek.

Dreher Tivadar dr. Gyónási könyvecske kath. gyermekek számára. Ára kötve	" —.36
Jézus és a jó gyermek. Oktatókönyv serdülő gyermekek számára. Kötve	" 1.20
Tárkányi Béla. Lelki Manna. Imádságos- és Énekeskönyv a kath. ifjuság számára. XXXIV. kiad. Diszkötésben	" 1.60
— Vászonkötésben színes nyomással	" 1.—
— Vászonkötésben fekete nyomással	" —.70
— Lelki Manna. Bogisich Mihály hangjegyeivel. Ára vászonkötésben 1 kor., fekete bőrkötés 2 kor., chagrinbőrkötés	" 2.60
— Kis Lelki Manna. Énekeskönyv a legkisebb tanulók számára. Kivonat a Lelki Mannából. (96 oldal.) Ára	" —.24
— Szent Énekfűzer, a kath. egyh. Énektárból kivonva és néhány latin énekkel megtoldva	" —.40
Officium Divinum. Kalauz a keresztény kath. magán- és nyilvános isteniszolgálatra. II. átdolgozott kiadás. (4 képpel.) Ára füzve 4 kor. Egész angolvászonkötés 6 kor. Egész bőrkötés vörösmetszéssel 7 kor. Ugyanaz arany Metszéssel 8 kor. Chagrinkötés arany Metszéssel 10 kor. Igen finom borjubőrkötés	" 12.—
Officium Hebdomadae Sanctae. Nagyheti szertartások. (Egy képpel.) Füzve 2 kor 40 fill. Egész angolvászonkötés 3 kor. 20 fill. Egész bőrkötés vörösmetszéssel 4 kor. 40 fill. Ugyanaz arany Metszéssel 5 kor. 20 fill. Chagrinkötés arany Metszéssel 7 korona. Igen finom borjubőrkötésben	" 8.—
Papencordt G. Gonzagai szt. Alajos az ifjuság védőszentje élete, követése, a hat vásárnapi ájtatosság és imádságok kötve	" —.60

P144186*